

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nová zahraničná a bezpečnostná politika EÚ a úloha občianskej spoločnosti“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2012/C 24/11)

Spravodajca: **Carmelo CEDRONE**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. septembra 2010 podľa článku 29 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Nová zahraničná a bezpečnostná politika EÚ a úloha občianskej spoločnosti“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 25. mája 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 475. plenárnom zasadnutí 26. a 27. októbra 2011 (schôdza z 27. októbra 2011) prijal 111 hlasmi za, pričom 23 členov hlasovalo proti a 23 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Stratégia

1.1.1 Európska únia musí vzhľadom na prebiehajúce významné zmeny nanovo definovať a aktualizovať svoju stratégiu zahraničnej politiky, pokiaľ ide jednak o opatrenia, jednak o oblasti intervencií, ktoré treba uprednostňovať. Na to musí využiť možnosti, ktoré núka vytvorenie Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) a ustanovenie funkcie vysokého predstaviteľa pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku. Dosiagnutie tohto cieľa môže pomôcť len rovnaké ponímanie cieľov a výrazná koordinácia.

1.1.2 Európa predstavuje jednu tretinu celosvetového HDP. EÚ však nie je len hospodárskym spoločenstvom. Význam úlohy Európy plne vynikne pri konštatovaní, že členské štáty Európskej únie dnes už nedokážu chrániť svoje záujmy, presadzovať svoje hodnoty na medzinárodnom poli alebo čeliť výzvam, ako je migrácia a terorizmus, ktoré už presiahli ich hranice, len ako národné štáty. Väčšie spoločné úsilie v oblasti zahraničnej politiky zo strany členských štátov by preto tiež pomohlo obmedziť rozdiely v postojoch vlád alebo predísť opatreniam prijímaným jednotlivými štátmi osamotene, ako sa stalo pred nedávnom. Ak by sa táto tendencia potvrdila, mohla by v krátkom čase privodiť nielen hospodársky, ale aj politický úpadok, čo by mohlo ohroziť samotné demokratické hodnoty, na ktorých spočíva EÚ.

1.2 Politické opatrenia

1.2.1 EÚ si musí v prvom rade zachovať svoje hodnoty v oblasti zahraničnej politiky a definovať spoločné opatrenia a spoločné aktivity na zachovanie mieru, predchádzanie konfliktom, rozvoj stabilizačných opatrení, posilnenie medzinárodnej bezpečnosti pri dodržiavaní zásad charty OSN, ako aj upevňovať a podporovať demokraciu, právny štát, základné ľudské práva, zásady medzinárodného práva vrátane základných

noriam v oblasti práce a tiež pomáhať obyvateľstvu postihnúť prírodnými katastrofami alebo katastrofami súvisiacimi s ľudskou činnosťou. Európa sa však za hranicami neangažuje len z ľudskosti alebo z lásky k blížnemu, ale preto, lebo to je v jej záujme pre zachovanie vlastnej prosperity. Je potrebné sa zaoberať aj problematikou utečencov a zároveň vytvárať perspektívy pre obyvateľov v ich krajinách.

1.2.2 EÚ musí v tejto oblasti v rámci OSN, ktorej prislúcha prvoradá zodpovednosť za udržanie medzinárodného mieru, zaujať vedúce postavenie. Zjavne je preto potrebná úzka spolupráca medzi EÚ a OSN v oblasti civilného a vojenského krízového manažmentu a osobitne operácií humanitárnej pomoci.

1.2.3 Podľa Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru je okrem toho potrebné posilniť integrované a spoločné zahraničnopolitické aktivity v oblastiach bezpečnosti, energetického zásobovania, potravinovej bezpečnosti, zmeny klímy, pri regulácii migračných tokov a pri boji proti organizovanému zločinu, nelegálnemu obchodu, pirátstvu a korupcii. Do tohto procesu integrácie a koordinácie by sa mala začleniť aj obchodná politika. Takéto rozsiahle a komplexné úsilie si vyžiada prispôbenie rozpočtu EÚ vyčleneného na zahraničnú politiku.

1.3 Zemepisné oblasti intervencií

1.3.1 Únia musí sledovať a zaujímať sa o všetko, čo sa deje mimo vlastných hraníc a musí nanovo definovať vlastnú stratégiu spojenectva. Zatiaľ však na to nemá všetky potrebné a požadované prostriedky a nástroje, ktoré by jej umožnili, aby bola skutočným **politickým aktérom** na medzinárodnej úrovni. Hlavným problémom však nie je nedostatok nástrojov, ale neschopnosť zabezpečiť súlad v riadení rôznych nástrojov a zaručiť v tomto zmysle politickú vôľu členských štátov.

1.3.2 EÚ preto musí vo vnútri svojich zemepisných hraníc a vo vzťahu k svojim susedom postupovať pozornejšie než doteraz. Pritom však nesmie, aspoň z hospodárskeho hľadiska, zanedbať svoje vzťahy s veľkými oblasťami sveta ako Severná Amerika, s ktorou udrzuje strategický vzťah, Južná Amerika a Karibik, s ktorými Európska únia uzavrela medziregionálne strategické partnerstvo, Čína, India a Rusko. Preto je nevyhnutné vytvárať synergie medzi bilaterálnymi a regionálnymi vzťahmi.

1.3.3 Z tohto hľadiska sa javí nutné zavŕšiť proces rozšírenia smerom na Balkán, ktorý je mimoriadne citlivou oblasťou v rámci hraníc EÚ, a pokračovať v rokovaníach s Tureckom, rozvíjať politiku susedstva a zamerať svoju pozornosť na situáciu v oblasti Stredozemia a Blízkeho východu.

1.3.4 V tomto ohľade je potrebné obnoviť politiku pre oblasť Stredozemia na nových základoch s novými inštitúciami, organizáciami spolupráce, s primeranými operačnými prostriedkami a nástrojmi. Je potrebné vypočúť hlasy z týchto krajín dovoľávajúce sa demokratizácie a občianskeho pokroku, a sprevádzať ich pri tom. Únia nesie prvoradú zodpovednosť za zabezpečenie rýchleho a bezproblémového prechodu k demokracii, nie k novým, zamaskovaným formám diktatúry, za to, aby neboli sklamané očakávania dospeléj populácie a mládeže, pokiaľ ide o slobodu, ľudskú dôstojnosť a sociálnu spravodlivosť.

1.3.5 Na tento účel sa javí potrebné vyčleniť z rozpočtu EÚ väčšie prostriedky na spoluprácu s týmito krajinami, s osobitným dôrazom na budovanie inštitúcií, hospodársky a sociálny rozvoj, vytváranie pracovných miest a investičných príležitostí v týchto krajinách.

1.3.6 V tejto súvislosti sa javí zásadnou úloha EHSV pri realizácii opatrení a zásahov typu *people to people*, ako aj rozvoji plnohodnotných kontaktov s organizáciami, ktoré skutočne zastupujú občiansku spoločnosť oblasti Stredozemia a Blízkeho východu a ktoré začali súčasný proces prechodu, s cieľom podporiť dialóg medzi týmito organizáciami a príslušnými vládami, s cieľom posilniť demokratickú účasť na ochranu občianskych práv a právneho štátu.

1.3.7 Celá Afrika musí byť ďalšou prioritou pre intervencie EÚ, ktorej bezpečnosť a stabilita z veľkej miery závisia od demokratického vývoja a rastu tohto nám tak blízkeho svetadielu. Ak EÚ chce prekonať destabilizujúce vlny hromadnej migrácie spôsobenej dezertifikáciou, potravinovými krízami, zbedačovaním afrického obyvateľstva, skorumpovanými a lživými režimami, absenciou spravodlivosti a slobody, musí reagovať efektívne a okamžite a uzavrieť s týmto svetadielom dohodu.

1.4 Medzinárodné organizácie

1.4.1 EÚ musí podporovať koordinované a účinné opatrenia na medzinárodných fórach, aj v záujme ich dôkladnej transformácie na zvýšenie ich funkčnosti vzhľadom na nové úlohy

a nové povinnosti, ktoré musia plniť, a tu musí dospieť k tomu, aby vystupovala jednotne, aby ju zastupoval jediný predstaviteľ.

1.4.2 Najmä by bolo potrebné pripisovať rovnaký význam pracovným právam podľa základných dohôdov MOP, hospodárskym právam aj právam voľného obchodu. Aj v rámci MOP by mala EÚ vystupovať jednotne.

1.4.3 EHSV sa domnieva, že EÚ by tu mala zohrávať stále aktívnejšiu úlohu s osobitným zameraním na proces G20 a vzťahy s najreprezentatívnejšími inštitúciami OSN, hlavne s radou ECOSOC, kde by mala zaujať spoločné postoje. V tejto súvislosti by reforma rady ECOSOC mohla umožniť dosiahnuť istý pokrok a okrem toho poskytnúť občianskej spoločnosti možnosť v rámci tejto organizácie lepšie vyjadriť svoje názory.

1.4.4 Treba sa zamerať na účinné a udržateľné politické opatrenia na záchranu eurozóny a vytvoriť vhodné nástroje boja proti špekuláciám na medzinárodnom poli, zrušiť daňové raje, znížiť konkurenciu založenú na výmennom kurze mien, obnoviť hospodársky rast, vytvárať dôstojné pracovné miesta. Zmena článku 136 zmluvy je prvým, významným krokom. Prospieva hlavne Európe ako jednotnému spoločenstvu: centrálna úloha Komisie a zapojenie Európskeho parlamentu sú zaručené. Toto podporuje demokratický proces. To isté by sa malo vykonať pre oblasť zahraničnej politiky (zmena článku 24).

1.4.5 Účasť sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti je jedným z predpokladov zachovania a podpory hodnôt, ktoré sú základom medzinárodného spolužitia. EÚ musí podporiť širokú konzultáciu EHSV, občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov s cieľom uľahčiť účasť v budúcich riadiacich štruktúrach medzinárodných organizácií.

1.5 Bezpečnostná politika

1.5.1 V oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky je potrebné posilniť európsku obrannú agentúru, čo najskôr začať uplatňovať stálu štruktúrovanú spoluprácu aj s cieľom dosiahnuť súlad a úspory v národných rozpočtoch. Ušetrené prostriedky sa môžu investovať do výroby, vytvárania nových pracovných miest alebo použiť na zníženie verejného dlhu.

1.5.2 Bezpečnostné a obranné nástroje, ktoré má EÚ k dispozícii, by sa mali používať a uznávať ako skutočné nástroje regionálnej bezpečnosti.

1.5.3 Pokiaľ ide o bezpečnosť, EÚ by mala prednostne pôsobiť v svojom najbližšom okolí prostredníctvom zásahov zameraných na stabilizáciu krízových oblastí a opatrení na zachovanie mieru.

1.5.4 EHSV preto dúfa, že sa spoločné skúsenosti uplatnia v rámci obrannej agentúry a stanú sa súčasťou spoločnej bezpečnostnej politiky, podobne ako po podpísaní dohôd zo Saint Malo v roku 1998.

1.6 EHSV

EHSV musí mať možnosť plniť svoju úlohu a prispieť k definovaniu a uplatňovaniu zahraničnej politiky Únie. Preto tiež pokladá za vhodné, aby bol požiadaný o stanovisko vo veci opatrení v oblasti zahraničnej politiky EÚ, a to aj vzhľadom na zabezpečenie transparentnosti a monitorovania iniciatív. Musia sa preto zužitkovať všetky už existujúce stanoviská výboru, ktoré sa týkajú vonkajšej a bezpečnostnej politiky EÚ, ako aj tie, ktoré sa zaoberajú nástrojmi spolupráce, ktoré by mohli mať vplyv na vonkajšiu politiku⁽¹⁾. Činnosť EHSV, ako spojovacieho článku medzi činnosťou členských štátov, EÚ a očakávaniami občianskej spoločnosti, by sa v tejto súvislosti mohla ukázať ako veľmi účinná.

1.6.1 To je nutné, aby sa podarilo zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť a verejnosť do rozhodovania o aspektoch medzinárodnej politiky, ktoré majú priamejší vplyv na hospodárstvo a život európskych občanov.

1.6.2 Na medzinárodnej úrovni môže EHSV uskutočňovať politiku EÚ zameranú na vyzdvihnutie úlohy občianskej spoločnosti pri rokovaniach a pri realizácii uzatvorených dohôd. Na základe skúseností a už prijatých iniciatív sa nazdáva, že na jednej strane by mal spolupracovať s partnermi pri finalizovaní medzinárodných rokovaní vedených EÚ a na druhej strane by sa mal podieľať na uplatňovaní a realizácii týchto dohôd, či už ide o asociačné, obchodné alebo iné dohody.

1.6.3 V rámci konzultácií a medzinárodných mandátov, ktoré EHSV dostane, by sa malo najmä pokračovať v zblížovaní s organizáciami občianskej spoločnosti krajín a regiónov, na ktoré sa musí prioritne zamerať politika Únie.

1.6.4 Preto je potrebné, aby sa na konzultáciách EHSV v rozličných fázach zúčastňovala aj spoločná zahraničná služba, vďaka čomu by výbor mohol zodpovedajúco vykonávať svoju funkciu v záujme občanov EÚ. V rámci uplatňovania článku 11 by EHSV vzhľadom na svoje bohaté skúsenosti mohol uľahčiť dialóg medzi ESVČ a občianskou spoločnosťou. Na tento účel by sa mohol podpísať protokol o spolupráci medzi EHSV a spoločnou zahraničnou službou, na základe protokolu, ktorý už existuje medzi Komisiou a EHSV, dohoda, ktorá by

stanovovala pravidlá a podrobnosti spoločnej štruktúrovanej práce.

1.7 Nástroje a úloha EÚ

1.7.1 Využívať možnosti Zmluvy, aby Únia vychádzajúc z ESVČ mohla stále viacej upevňovať svoje postavenie na medzinárodnej scéne, aby vystupovala jednotne, a tým zabezpečila súlad medzi politikami Spoločenstva, ako aj medzi týmito politikami a členskými štátmi a zabránila dramatickým sporom, ktoré poškodzujú jej imidž.

1.7.2 V rámci zahraničnej politiky využívať nástroje ako **posilnenú spoluprácu** na vytvorenie skupiny krajín, ktorá by pôsobila ako priekopník a hnacia sila stále integrovanej zahraničnej politiky, a tým vytvoriť pevnejšie a súdržnejšie inštitucionálne usporiadanie na sledovanie spoločných cieľov. Začať by sa mohlo podpísaním *paktu o zahraničnej politike*, ako tomu bolo v prípade eura (zasadnutie Rady z 24. – 25. marca 2011).

1.7.3 EHSV sa preto nazdáva, že rozhodovací proces EÚ sa musí zlepšiť a zefektívniť, najmä v záujme lepšieho zviditeľnenia EÚ na medzinárodnej úrovni. V tejto súvislosti si EHSV želá, aby sa EÚ podarilo nájsť správny spôsob a návrhy, aby mohla v zahraničnej politike jednotne konať a hovoriť jedným hlasom.

1.8 Najaktuálnejšie priority

1.8.1 Všetky orgány EÚ podieľajúce sa na začatí činnosti spoločnej *zahraničnej služby* musia vyvinúť maximálne úsilie o spoluprácu, a tým zabrániť tomu, aby sa existujúce riaditeľstvá rozšírili o „nové riaditeľstvo“.

1.8.2 Dôrazne požadovať uzatvorenie dohody na medzinárodnej úrovni, ktorá by zabránila zopakovaniu stále aktuálnych finančných špekulácií, a to na základe návrhov, ktoré EÚ predložila v rámci G20.

1.8.3 Stredozemie posunúť do centra okamžitých a konkrétnych opatrení EÚ.

1.8.4 Konkrétne vykonať závery Európskej rady o strategickom partnerstve EÚ zo 16. septembra 2010 a 24. až 25. marca 2011.

1.8.5 Konkrétne a presne uplatniť článok 11 Lisabonskej zmluvy a vyzvať všetky inštitúcie, aby si plnili konzultačnú povinnosť voči EHSV a v úzkej spolupráci s Európskym parlamentom a parlamentmi členských štátov viedli dialóg na témy, ktoré môžu mať priamy alebo nepriamy dosah na občiansku spoločnosť.

⁽¹⁾ Pozri napríklad stanoviská „Vonkajší rozmer obnovennej Lisabonskej stratégie“ (Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 41 – 47), „Regionálna integrácia pre rozvoj v krajinách AKT“ (Ú. v. EÚ C 317, 23.12.2009, s. 126 – 131), „Hodnotenia vplyvu udržateľného rozvoja (SIA) a obchodná politika EÚ“ (Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 14 – 18), „Nástroj financovania rozvojovej spolupráce EÚ: úloha organizovanej občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov“ (Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 123 – 128), „Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva“ (Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 13 – 18).

2. Úvod

2.1 Nová zmluva dáva zahraničnej politike EÚ možnosť urobiť kvalitatívny skok, ak jej to vlády umožnia. Úloha Únie ako **politického aktéra** na medzinárodnom poli sa tým môže posilniť. Hoci nová zmluva ešte nezodpovedá objektívnym potrebám Únie, aj tak vyvolala veľa očakávaní v členských štátoch, aj na celosvetovej úrovni. Teraz je potrebné v praxi uskutočniť zavedené zmeny a primerane reagovať na očakávania medzinárodného spoločenstva, pretože inak hrozí strata dôveryhodnosti EÚ. Tento cieľ nebude možné dosiahnuť bez aktívnej účasti a plného zapojenia občianskej spoločnosti. Európsky hospodársky a sociálny výbor je na základe článku 11 Lisabonskej zmluvy legitímnym zástupcom organizovanej občianskej spoločnosti a ako taký má právo podieľať sa na zahraničnej politike a bezpečnosti Európskej únie. Preto ho EÚ a ESVČ do týchto oblastí musia priamo zapájať.

3. Nový medzinárodný rámec

3.1 V minulosti zohrávala EÚ v zahraničnej politike skôr okrajovú úlohu. Dnes dostáva ďalšie príležitosti, ktoré musí využiť, aby zastavila svoj úpadok. Zdá sa, že jednotlivé členské štáty samostatne zohrávajú vzhľadom na nový neustále a rýchlo sa meniaci medzinárodný rámec stále menej významnú úlohu. Preto je potrebná väčšia vnútroeurópska solidarita v rámci celej EÚ s presunom právomocí jednotlivých krajín na spoločný útvar. Zároveň je potrebné zabrániť súpereniu medzi členskými štátmi, ktoré je skoro vždy len na škodu.

3.2 Európska únia dnes viacej než kedykoľvek predtým stojí pred mnohými celosvetovými výzvami, ktoré si vyžadujú väčšiu súdržnosť a jednotu zámerov. Len tak môže čeliť stále zložitejším výzvam, ktoré menia geopolitickú rovnováhu na mnohopolárny svet: na Blízkom východe, hlavne v súvislosti so stále otvorenou otázkou izraelsko-palestínskych vzťahov, v Iráne, v Afganistane, Iraku, Sudáne a inde na svete pretrvávajú nevyriešené konflikty alebo oblasti napätia. Celú severnú Afriku zachvátil požiar vzbúr proti autoritatívnym režimom. Ťažko tu predvídať ďalší priebeh. Bezpečnosť členských štátov ohrozujú rôzne celosvetové hrozby, medzi inými aj náboženská neznášanlivosť alebo nové jadrové programy, ako je napríklad iránsky jadrový program.

3.3 Ďalšie veľmi dôležité faktory sú alebo sa môžu stať prvkami nestability a vzbúr. Sú to napríklad potravinová bezpečnosť, demografický rast, prehĺbujúca sa sociálna nerovnosť, obchodná nerovnováha a nakoniec boj o pôdu a vzácne kovy. Tieto by sa mali riešiť v počiatočnom štádiu. Všetky tieto problémy súvisia s globalizáciou, ktorá však krajinám prináša aj nové príležitosti v oblasti boja proti chudobe, nezamestnanosti atď.

3.4 EÚ čelí situácii, ktorá ju „núti“ konať, pretože sa nachádza v „stave núdze“. Musí však konať pohotovejšie, bez zbytočného váhania, lepšie než v prípade fondu na podporu eura alebo v prípade Stredozemia, Blízkeho východu a pod. Spoločná zahraničná politika predstavuje účinnú protilátku na toto všetko a najlepší nástroj na ochranu záujmov EÚ, jej podnikov a jej občanov. Kríza v Stredozemí by mohla byť príležitosťou na to, aby EÚ začala spoločnú zahraničnú politiku.

4. Dôvody a ciele zahraničnej politiky a stav Únie

4.1 Proces globalizácie a finančná kríza jasne ukázali, že sú potrebné nové pravidlá pre finančníctvo a že je nutné väčšie *európske a svetové riadenie*, ktorého predstaviteľom sa musí stať EÚ. Pre členské štáty to teda znamená, že musia konať v úzkom prepojení a vystupovať jednotne na pôde medzinárodných organizácií, kde sú zastúpené samostatne, a niekedy vzhľadom na svoj význam v medzinárodnom kontexte aj nadmerne. Je potrebné, aby delegácie Európskej únie mohli zastupovať pozície EÚ na pôde všetkých medzinárodných inštitúcií (článok 34 Zmluvy), počínajúc bezpečnostnou radou OSN (pozri rozhodnutie Európskej rady z 24. a 25. marca 2011).

4.2 EHSV zastáva názor, že na to, aby EÚ mohla konať jednotne, musí mať vzhľadom na výzvy a príležitosti, ktoré prináša globalizácia, jednotnú strategickú víziu a musí si stanoviť politické priority a prednostné záujmové oblasti a musí konať postupne a oblasti intervencie rozširovať v súlade s prostriedkami a akcieschopnosťou. Nato je nevyhnutné, aby EÚ definovala *stratégiu spojenectva* v mnohopolárnom systéme na celosvetovej úrovni. Vychádzať by sa malo z transatlantického spojenectva, ktoré je potrebné posilniť prostredníctvom jednotnej politiky vzhľadom na už dlhodobé obojstranné väzby. Pomohlo by to zastaviť ochabovanie vzťahov na oboch brehoch Atlantiku, ktoré možno pozorovať. To všetko núti Úniu zohrávať svoju úlohu presvedčivo a dôveryhodne, aby konkrétne podporila multipolaritu a zdravú rovnováhu medzi severom a juhom tým, že rozšíri svoje aktivity na Latinskú Ameriku, Áziu a zvlášť na africký kontinent.

4.3 EÚ musí prijímať uváženejšie rozhodnutia. Nevšímavosť, ktorá bola v posledných rokoch charakteristická pre vzťah voči inštitúciám občianskej spoločnosti na južnom brehu Stredozemného mora, kde najskôr barcelonský proces a potom Únia pre Stredozemie zaznamenali výrazný neúspech, ohrozuje bezpečnosť hranice, ktorá je životne dôležitá pre stabilitu Európskej únie. Únia musí k tejto zložitej problematike pristupovať zodpovedne ako k príležitosti a reagovať na požiadavky hospodárskeho a sociálneho pokroku občianskej spoločnosti týchto krajín a podporiť upevnenie demokracie a právneho štátu.

4.4 Túto úvahu je potrebné rozšíriť aj na ostatné krajiny afrického kontinentu, kde Únia nemôže iniciatívu prenechať Číne, jedinej krajine, ktorá zažíva rozmach, a zabudnúť na svoju zodpovednosť vyplývajúcu z histórie a zemepisnej polohy, ale musí podpísať spoločnú dohodu s celým kontinentom.

4.5 Aktívnejšia a efektívnejšia „zahraničná politika“ Únie, ktorá doteraz fungovala, sa vyznačovala postupným posúvaním jej geografických hraníc na východ a juh. Tento proces sa musí ešte zavrieť ukončením prebiehajúcich rokovaní s balkánskymi štátmi a Tureckom, ktoré nemožno predlžovať do nekonečna, ale k nim treba pristúpiť otvorene a odvážne, bez predsudkov a obáv na obdivoch stranách.

4.6 Je potrebné konať vo vzájomnom záujme prostredníctvom foriem partnerstva s krajinami alebo regiónmi, aby sa dosiahol vyvážený rozvoj, ktorý postaví „človeka“ do stredu záujmu a spoločných postupov bez toho, aby sa podcenili *strategické záujmy Únie a jej občanov*. EÚ musí vždy podporovať a propagovať náplň európskeho sociálneho modelu a základné práva a právo na prácu musia vždy tvoriť základ jej dohôd.

4.7 EHSV sa nazdáva, že existujú oblasti politiky, ktoré majú svoju paralelu v oblasti zahraničných vzťahov EÚ, kde sa úloha občianskej spoločnosti javí nevyhnutnou vzhľadom na ich silný dosah aj na Úniu. Máme tým na mysli *práva, pravidlá na potlačanie špekulatívneho finančníctva, ma menovú politiku* (euro ako rezervná mena a ako nástroj medzinárodnej hospodárskej politiky), *energetickú politiku* (často využívanú na vydieranie), *politiku životného prostredia, obchodnú politiku, potravinovú bezpečnosť, bezpečnosť a boj proti terorizmu, prísťahovalectvo, korupciu atď.*

4.8 Preto je dôležité, aby Európska komisia aj v spolupráci s EHSV poskytovala objektívne, konkrétne a efektívne informácie o činnosti EÚ v oblasti zahraničnej politiky, o jej význame a pridanej hodnote v porovnaní s činnosťou na úrovni členských štátov. Často sa tak buď nedeje, alebo informácie poskytované členskými štátmi sú skreslené. V tejto súvislosti je veľmi dôležité aj zapojenie Európskeho parlamentu a národných parlamentov.

4.9 Tým sa totiž riskuje, že európske národy sa budú cítiť dezorientované a budú si klásť otázku o užitočnosti a úlohe Únie. Politická trieda v niektorých členských štátoch totiž nemá záujem o zhodnotenie práce vykonávanej v Bruseli. Skôr sa zaujíma o krátkodobé prežitie než o dlhodobé a ďalekosiahle strategické projekty.

4.10 Európska únia však aj zostáva modelom vyváženého a udržateľného rozvoja, ktorý je potrebné rozšíriť na susedné krajiny, modelu založeného na hodnotách práva, demokracie, mierového spolunažívania. Vďaka svojej *mäkkej sile a transformačnej diplomacii* dokázala stabilizovať náš kontinent tým, že do mnohých krajín rozšírila demokratický proces a prosperitu prostredníctvom politiky rozširovania a susedstva.

4.11 Ale to asi nestačí. Európska rada 16. septembra 2010 potvrdila, že Únia musí byť efektívnym celosvetovým aktérom, pripraveným prijať časť zodpovednosti za celosvetovú bezpečnosť a prevziať vedúcu úlohu pri formulovaní spoločných odpovedí na spoločné výzvy.

4.12 Únia stále zostáva hlavným poskytovateľom pomoci krajinám, ktoré ju potrebujú, a preto by z politiky spolupráce mala vyťažiť viac. Je najväčšou obchodnou mocnosťou sveta, jej postoje v oblasti politiky životného prostredia sú najpokrokovejšie, ako sa ukázalo na poslednom summite v Kankúne. Je preto jej právom a povinnosťou byť v popredí a usmerňovať stanovovanie nových pravidiel multilaterálneho poriadku.

4.13 OSN predstavuje vrchol medzinárodného systému. Musíme obnoviť multilateralizmus, aby sme mohli čeliť politickým a hospodárskym výzvam. Bude potrebné vo všetkých medzinárodných súvislostiach konať dôrazne a dôkladne prebudovať inštitúcie ako MMF, Svetovú banku a WTO. Okrem toho je potrebné umožniť G20 zohrávať organickejšiu a cielenejšiu úlohu v záujme lepšej regulácie hospodárskych a finančných transakcií, ako sa to už dávno požaduje, bez toho, aby pritom vznikli ďalšie hierarchie.

5. Bezpečnostná politika

5.1 Únia vyvinula spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku a vytvorila nástroje krízového manažmentu, pričom vzala do úvahy rôzne postoje členských štátov. Musí zohrávať dôležitú stabilizačnú úlohu v susedných krajinách. Únia preto musí požadovať potvrdenie a dodržiavanie zásad, na ktorých spočíva medzinárodné mierové spolužitie všetkých krajín, vedomá si toho, že o základných právach sa nerokuje.

5.2 EÚ sa už dávno zapája priamo (alebo prostredníctvom niektorého zo svojich členských štátov) do rôznych vojenských a civilných misií. Ide tu vlastne o všeobecné, niekedy len symbolické úsilie. Nástroje, ktoré má EÚ k dispozícii, by sa mali posilniť a využiť ako skutočné nástroje regionálnej bezpečnosti a za také by sa mali aj uznať. EÚ musí zasahovať konkrétne prostredníctvom svojich nástrojov, ako sú ESVČ a funkcia vysokého predstaviteľa/podpredsedu.

5.3 V oblasti bezpečnosti by EÚ mala prednostne pôsobiť v rámci tzv. „susedstva“: východná Európa, Kaukaz, balkánske štáty, Stredozemie a Afrika, prostredníctvom rôznych zásahov zameraných na stabilizovanie krízových oblastí, prostredníctvom opatrení na zachovanie mieru, budovanie inštitúcií a v prospech hospodárskeho rozvoja. Práve v týchto oblastiach môže občianska spoločnosť zohrať významnú úlohu v záujme mierového rozvoja. EHSV je už veľmi aktívny a vykonáva v tomto smere cennú prácu.

5.4 Aj oblasť ako bezpečnostná a obranná politika, ktorá bola tradične vyhradená zvrchovanosti členských štátov, získava stále väčší význam pre občiansku spoločnosť a európsku verejnú mienku, a to vzhľadom na strategické, rozpočtové a sociálne dôsledky, ktoré môžu mať rozhodnutia týkajúce sa týchto oblastí.

5.5 Z tohto hľadiska musí EÚ a NATO rozvíjať a prehľbovať svoje strategické partnerstvo v záujme lepšej spolupráce v rámci krízového manažmentu. Spoločná bezpečnostná a obranná politika Európskej únie je nielen určujúcim prvkom SZBP, ale je považovaná za súčasť novej strategickkej koncepcie atlantického spojenectva, ktorom sa rozhodlo v Lisabone 20. septembra 2010, za účasti najvyšších zástupcov NATO a EÚ.

6. Úloha EHSV

6.1 Činnosť EHSV v oblasti zahraničných vzťahov je zameraná na vyjadrenie postoja organizovanej občianskej spoločnosti k politikám EÚ v oblasti obchodu, rozširovania, rozvoja a zahraničných vecí.

6.2 EHSV neustále sleduje vývoj vzťahov medzi Európskou úniou a mnohými krajinami sveta, zvlášť so štátmi a regiónmi, s ktorými EÚ udržiava štruktúrované vzťahy, pričom kontakty udržiava aj s občiankou spoločnosťou v týchto krajinách. Boli nadviazané úzke vzťahy s hospodárskymi a sociálnymi partnermi a inými organizáciami občianskej spoločnosti z tretích krajín, aby mohli byť sformulované návrhy, hlavne pokiaľ ide o hospodárske a sociálne otázky s cieľom prispieť k posilneniu občianskej spoločnosti. V tejto súvislosti boli prijaté spoločné vyhlásenia adresované politickým orgánom.

6.3 Vzťahy s našimi partnermi sa rozvíjajú prostredníctvom stálych výborov. Existujú zmiešané poradné výbory s kandidátskymi krajinami (Tureckom, Chorvátskom, bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko) a krajinami, pre ktoré platí asociačná dohoda (krajinu Európskeho hospodárskeho priestoru). Boli zriadené kontaktné skupiny pre krajiny západného Balkánu, Rusko, Japonsko a susedské krajiny východnej Európy. Okrem toho existujú monitorovacie výbory, ktoré pôsobia so svojimi partnermi v oblasti vzťahov s Afrikou, štátmi Karibiku a Tichomoriam, s Latinskou Amerikou a v rámci Únie pre Stredozemie. Pravidelne sa konajú stretnutia občianskej spoločnosti za okrúhlym stolom s HSR Brazílie a Číny.

6.4 V rámci týchto špecifických politík napríklad EHSV vyvíjal dôležité aktivity v troch oblastiach:

- v rozvojovej politike EHSV pravidelne spolupracuje s Komisiou pri prispievaní organizovanej občianskej spoločnosti k návrhom GR pre rozvoj buď prostredníctvom stanovísk alebo spoločných odporúčaní formulovaných spolu s organizáciami občianskej spoločnosti krajín AKT,
- pri rozširovaní EÚ prostredníctvom aktivít, ktoré EHSV vykonáva s kandidátskymi krajinami, s ktorými vytvára zmiešané poradné výbory občianskej spoločnosti. Úlohou týchto výborov je prenášať know-how, skúsenosti a informácie o dosahu spoločnej politiky a efektívnom uplatňovaní *acquis communautaire* a fungovať ako sprostredkovateľ medzi EÚ a sociálnymi a profesijnými organizáciami z týchto krajín.
- v obchodnej politike EHSV zabezpečuje dosledovanie rokovaní, hodlá zabezpečiť monitorovanie sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho vplyvu dohôd, ktoré uzatvára EÚ, ako sprostredkovateľ mechanizmov vytvorených na paritnom základe s občianskou spoločnosťou krajín alebo

regiónov, ktoré sú zapojené ako „hovorcovia“ organizovanej občianskej spoločnosti. To je možné väčším zapojením do rokovaní o medzinárodných dohodách EÚ, ktoré musia výslovne stanoviť účasť a úlohu organizovanej občianskej spoločnosti.

6.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor bol okrem toho poverený úlohou zapojiť sa do monitorovania realizácie obchodných dohôd uzatvorených medzi EÚ a krajinami združenia CARIFORUM, EÚ a Strednou Amerikou, ako aj EÚ a Kóreou. Zvýšenie počtu obchodných rokovaní by malo viesť k významnému posilneniu tejto úlohy. EHSV sa rovnako zaoberá monitorovaním európskych nástrojov na podporu demokracie a ľudských práv a nástroja na podporu medzinárodnej spolupráce, a to prostredníctvom konkrétnych stretnutí s Komisiou a spolupráce s Európskym parlamentom, ktorý má nad týmito nástrojmi kontrolu (tzv. „droit de regard“).

6.6 EHSV preto môže významne prispieť k zlepšeniu účinnosti politik Únie, ktoré majú rastúci dosah na medzinárodnú politiku a sú ňou podmienené. Stačí pomyslieť na úzke prepojenie medzi politikou uplatňovanou v rámci vnútorného trhu a v medzinárodnom kontexte v oblastiach hospodárstva, financií, meny, energie, životného prostredia, obchodu, sociálnej oblasti, poľnohospodárstva, priemyslu a iných oblastiach. Činnosť EHSV by mohla byť zvlášť účinnou, ak bude pôsobiť ako sprostredkovateľ pri zosúladení činnosti členských štátov a inštitúcií Únie s požiadavkami občianskej spoločnosti.

6.7 EHSV zastáva názor, že tieto ciele sa musia sledovať aj prostredníctvom vhodného zastúpenia občianskej spoločnosti a dôrazných opatrení na úrovni medzinárodných organizácií, počnúc Hospodárskym a sociálnym výborom OSN, WTO a hospodárskych a finančných inštitúcií, ktoré si už dávno vyžadujú dôkladné reformy, aby odrazili rýchle zmeny, ktorých sme každý deň svedkami, a aby zabezpečili lepšiu transparentnosť rozhodovacích procesov, ktorým často chýbajú účinné systémy monitorovania.

6.8 Lisabonská zmluva dáva celej EÚ možnosť konať v súlade s občianskou spoločnosťou, čo predstavuje model, ktorý by bolo vhodné predstaviť a propagovať na medzinárodnom poli. EHSV môže na základe článku 11 Zmluvy zohrávať základnú úlohu v rámci zahraničnej politiky v záujme uplatňovania participatívnej demokracie, na ktorej spočíva Únia, a byť pre občanov vyjadrením a garantom *občianskej diplomacie* aj v súvislosti s **transparentnosťou iniciatív**. Z týchto dôvodov a vzhľadom na prácu, ktorú doteraz vykonal na medzinárodnom poli, sa EHSV nazdáva, že by mal byť, ako v iných oblastiach politiky, jedným z hlavných partnerov Európskej komisie, prostredníctvom novej diplomatickej služby ESVC, Európskeho parlamentu a Rady pri vypracovaní a monitorovaní zahraničnej politiky. V tomto zmysle EHSV navrhne ESVC vypracovať memorandum o porozumení medzi obidvoma inštitúciami, ktoré umožní vytvoriť lepšiu štruktúru účasti občianskej spoločnosti na zahraničnej politike EÚ či už prostredníctvom žiadosti o vypracovanie stanoviska alebo prostredníctvom iných mechanizmov pravidelnej konzultácie.

6.9 EHSV je už dávno zapojený do veľmi intenzívnych aktivít na medzinárodnom poli, už vytvoril sieť vzťahov s podobnými organizáciami v rôznych oblastiach sveta a stal sa nositeľom zásad, na ktorých spočíva Únia, a požiadaviek občianskej spoločnosti v oblasti hospodárstva, súdržnosti, partnerstva, boja proti diskriminácii a sociálnej nerovnosti.

6.10 EHSV požaduje väčší súlad medzi činnosťou rôznych generálnych riaditeľstiev Európskej komisie a rôznych orgánov Európskej únie. Okrem toho so domnieva, že by mala postaviť pracovné práva na rovnakú úroveň s hospodárskymi právami a právami voľného obchodu, keďže sú krajiny, ktoré neuplatňujú alebo úplne ignorujú základné normy MOP. Dôsledky týchto rozhodnutí dopadajú na európsku spoločnosť, podniky a zamestnancov. Podľa názoru EHSV by sa EÚ preto mala stať predstaviteľom ambicióznejšej a spravodlivejšej koncepcie globalizácie, aby sa predišlo tomu, že oživenie hospodárstva bez zamestnanosti (*jobless recovery*) sa stane stálym javom.

6.11 EHSV zastáva názor, že organizovaná občianska spoločnosť by mala byť aktívnejšie zapájaná do riešenia otázok medzinárodnej politiky prostredníctvom priameho spojenia

a pravidelnými konzultáciami s ESVČ. EHSV chce predísť tomu, že občania Únie nebudú správne informovaní o udalostiach, ktoré sa ich priamo týkajú.

6.12 V tomto zmysle môže byť EHSV prvkom, ktorý vynesie na európsku úroveň diskusiu o otázkach, ktoré nemôžu byť vyriešené na národnej úrovni: migrácia, energia, susedstvo, životné prostredie, demografické zmeny, korupcia, sociálne otázky, výživa, obchod, rozvoj atď. EHSV okrem toho môže udržať túto diskusiu v popredí záujmu aj vtedy, keď bude hroziť, že iné naliehavé problémy ju vytlačia z európskej agendy.

6.13 EHSV môže európskym inštitúciám poskytnúť aj skúsenosť a schopnosť analyzovať konkrétne oblasti politiky EÚ podľa nových hľadísk, ktoré predstavujú konkrétne záujmy príslušných sektorov: podpora sociálneho hospodárstva v tretích krajinách, záujmy poľnohospodárov v rámci medzinárodného obchodu s potravinami, úloha občianskej spoločnosti v rozvojovej politike, hospodárenie s vodnými zdrojmi na medzinárodnej úrovni, medzinárodný obchod s poľnohospodárskymi produktmi v rámci WTO, malé podniky, sociálna súdržnosť, regionálna integrácia atď.

V Bruseli 27. októbra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON
